

ІДЭНТЫЧНАСЦЬ «ШКЛЯНОГА ЧАЛАВЕКА» ЯК ПРАБЛЕМА СУЧАСНАЙ КУЛЬТУРЫ

Крывалап А. Д.

Праблема ідэнтычнасці абстраецца, калі карыстальнікі адчуваюць патрэбу быць бачным для іншых у інтэрнэт-прасторы. У гэтым тэксце прадстаўлена нараджэнне новай канцэпцыі ідэнтычнасці - ідэнтычнасці «шклянога чалавека», як вынік доўгатэрміновага ўплыву з боку новых сацыяльных норм. І гэта ў сваю чаргу з'яўляецца вынікам новага імператыву ўласнага існавання - быць бачным у Інтэрнэце, што магчыма канцэптуалізаваць як нарматыўную віртуальнасць. Гэтыя з'явы разглядаюцца ў гістарычнай перспектыве ад нарматыўнага выкарыстання мовы да здольнасць да ўтварэння норм. Асоба ідэнтычнасці «шклянога чалавека» разглядаецца як культурная форма сацыяльнага станаўлення, што ў сваю чаргу падкрэслівае ўплыў сацыяльных норм на працэс трансфармацыі культурнага бачання ўласнай рэпрэзентацыі ў віртуальнай прасторы.

Норматворчая дзейнасць, як складнік сацыяльнага жыцця, з'явілася адначасова з культурай у шырокім сэнсе. Можна сказаць, што сучасны стан культуры прадугледжвае перманентны пошук межаў нармальнасці, а пасля іх знаходжання – пераасэнсаванне гэтых межаў і іх сацыяльна-культурных сэнсаў. Гэты працэс не можа быць завершаны пакуль з'яўляюцца новыя формы культурнай разнастайнасці, іншымі словамі гэта бясконцы працэс. Напэўна нешта падобнае адбываецца кожны раз калі мы бачым класічны канфлікт бацькоў і дзяцей, калі новая генерацыя патрабуе рэвізіі наяўных норм ва ўсіх сферах сацыяльнага жыцця.

У цяперашні час карыстальнікі атрымліваюць больш інфармацыі, чым здольны асэнсаваць. Чалавецтва сутыкнулася з новым тыпам ідэнтычнасці, якую можна назваць як ідэнтычнасцю «шклянога чалавека», адначасова трывай і крохкай, але далікатнай і празрыстай. Зразумела, што ідэнтычнасць «шклянога чалавека» - гэта метафара, якая адсылае да жыцця без хрыбетніка ці шкілету у выглядзе схаванага мінулага. Асоба не можа быць гнуткай у дачыненні да пытанняў мінулага як раней, бо ўсё, што здарылася ў зафіксавана шкле ў нязменнай форме. Індывідуальная гісторыя можа быць «знешнім» шкілетам, на які індывід не мае аніякага ўплыву ці кантролю. Псіхалагічны механізм выдалення «дрэнных» і нязручных ўспамінаў больш не дзейнічае. Больш немагчыма забыць некаторыя факты ў жыцці. Blockchain тэхналогіі кантролю над памяццю і ўласным мінулым не дазваляюць гэта зрабіць. Чалавецтва страціла права забыцца.

Метафара «шклянога чалавека» паходзіць з медыцынскага дыскурсу, дзе яна азначае «Недасканалы остеогенез» (Imperfectus osteogenesis) – гэта сур'ёзнае захворванне, калі косткі настолькі слабыя, што не ў стане забяспечыць неабходны ўзровень падтрымкі. Цела не з'яўляецца празрыстым, як звычайнае шкло, але шкілету не стае цвёрдасці і трываласці, каб быць бяспечнымі. Бо шкло ў той жа самы час вельмі крохкі матэрыял, не здольны абараніць ад знешніх пагроз. Ідэнтычнасць «шклянога чалавека» – гэта новая інтэрпрэтацыя старога крызісу ідэнтычнасці, калі маральны «шкілет» з'яўляецца гнуткім і выгінаецца пад ціскам мас культуры. А ў сённяшніх умовах гэты «маральны шкілет» можа папросту зламацца.

Шкляная ідэнтычнасць чалавека азначае празрыстасць не для ўсіх, а для карпарацый, якія дзейнічаюць у віртуальнай прасторы і без іх пасярэдніцтва немагчыма патрапіць у віртуальную грамадскую прастору. Індывіды ў стане схваць нешта ад іншых карыстальнікаў, але не ад ўладальнікаў таго ці іншага сэрвісу, для іх гэта ўсяго толькі чарговая дадзеныя, якім магчыма аналізаваць і перапрадаваць.

Фактычна, гэтым магчыма патлумачыць, чаму людзі сёння не баяцца страціць кантроль над персанальнымі дадзенымі і прыватнай інфармацыяй у выглядзе BigData. Праблема ў тым, што інтэрнэт-карыстальнікі не проста назіраюць з берага за хвалямі

інфармацыйных патокаў перад, а яны не заўважылі як самі апынуліся ў і гэтай плыні і згубілі магчымасць кантролю над тым, як разгортваюцца падзеі далей. І гэта не праблема пабудовы ідэнтычнасці на індывідуальным узроўні, гэта пра тое, як карпарацыі глядзяць на карыстальнікаў і як бачыць карпарацыю чалавек.

Класічная праблема ідэнтычнасці: Я і Іншы трансфармавалася ў Я – Іншы – BigData. BigData не азначае адкрыты доступ да інфармацыі для ўсіх зацікаўленых. Я – Іншы – BigData – гэта спалучэнне стварае цалкам новую канфігурацыю этычнага стану і рэгулявання паводзін чалавека. Рэлігійныя нормы маралі сустракаюцца з чарговым выклікам. Чалавек змяняе свае паводзіны перад Богам, гэта і з'яўляецца маральным рэгулятарам. Але ніхто не ў стане паверыць у BigData. Мараль і сорам можа быць заменены жывёльным страхам перад BigData.

Хрысціянская культура грунтуецца на тым, што ў кожны чалавек мае што хаваць, чаго саромецца, заўсёды ёсць нешта, што з'яўляецца асабістай таямніцай. Але новыя медыі і BigData ператварыць людзей у празрыстых «істот» для позірку Іншага. І гэта вялікае пытанне, як змяняцца нашы ўяўленні пра тое, што этычна, а што не ў такой сітуацыі? Ці магчыма будзе наогул казаць пра мараль новага чалавека са «шкляной ідэнтычнасцю», які не здольны мець уласныя сакрэты? І гэта толькі бачнай частка айсбергу ўсіх маральна-этычных праблем. Калі людзі не ў стане расшыфраваць пэўную інфармацыю зараз, то яе магчыма захаваць і дэкадаваць ў будучыні, калі новыя больш магутныя тэхналогіі стануць даступны.

Выкарыстанне тэрміна «нарматыўная віртуальнасць» дазваляе інакш паглядзець на сітуацыю з развіццём новых інфармацыйных тэхналогій. Мы дапаўняем прапанаваны Ж. Піажэ тэрмін сучасным кантэкстам новых медыя. Калі віртуальнасць пагрозы значыць не толькі яе нематэрыяльнасць і верагоднасць характар, але і адсылае нас да існавання іншай рэальнасці, якая мае патэнцыял моцнага ўздзеяння на ўсе іншыя рэальнасці. Практыка кантролю з выкарыстаннем мікрафізікі ўлады сведчаць пра іншы, новы характар выкарыстанне віртуальнай нарматыўнасці (не праз забарону і абмежаванне, а праз кантроль). Нарматыўныя віртуальнасць – уключае ў сабе і тое, які выгляд мы мусім мець у вачах Іншых у віртуальнай прасторы. Але карыстальнікі практычна не маюць магчымасці адмовіцца ад запрашэння «быць анлайн», таму што гэта новае абмежаванне ад віртуальнай нарматыўнасці.

З'яўленне ідэнтычнасці «шклянога чалавека» адкрывае новыя магчымасці для разумення штодзённай практыкі анлайн камунікацыі. Чалавек, які не саромецца і не мае нічога ў сваіх дзеяннях, што можна было б схваць аказваецца празрыстым і крохкім як шкло. Адною з магчымых прычын гэтай трансфармацыі можа быць адсутнасць магчымасці кантраляваць уласныя дадзеныя ці электронныя сляды нашай дзейнасці, якія больш не належаць нам, але з'яўляюцца высокакачэўным таварам.

BIG DATA + НОВЫЕ МЕДИА = «УМНЫЙ ГОРОД»

Сарна А. Я.

Белорусский государственный университет, Минск, Беларусь,

e-mail: alsar.05@mail.ru

Весьма популярная в современной социальной теории и урбанистике концепция «умного города» («smart city») предполагает активное распространение и применение цифровых технологий во всех сферах повседневной жизни горожан на основе построения «продвинутой» городской инфраструктуры. Особое место в ней отводится технологии big data, за счет использования которой город становится удобнее для своих жителей –